

3.

En uordineret Præst i det 16de Aarhundrede.

De efterfølgende Aktstykker, hvortil Originalerne findes i Lolland-Falsters Biske-Arkiv, indeholde en højst mærkværdig Sag fra Slutningen af det 16de Aarhundrede om en Mand, der i lang Tid, som det synes i mange Aar, havde været ansat som Præst og havde forvaltet en Præsts Embede, uden at være ordineret. For at give et Overblik over Sagen, meddeles dens Sammenhæng i Korthed. En Kapellan i Stubbekjøbing, ved Navn Jens Nilsen, blev 22. Oktober 1590 af Lensmanden Nils Friis til Hæsselager indstævnet til Landemodet paa Nykjøbing Slot, for at bevise, at han havde modtaget præstelig Ordination. Hvor længe han da havde været i Embedet, kan ikke sees af Akterne, men af et enkelt Sted turde det maaske sluttes,

at han allerede har været der 1578. Men i hint Aar 1590 var det i et Selskab i Stubbekjøbing offentlig forekastet ham, at han nok ikke var ordineret, uden at han dristede sig til at nægte det. For Retten fremlagde han inidder tid et Ordinations-Brev med den Bergenske Biskops, Dr. Jens Skjelderops Haand og Segl, dat. 13. October 1570, samt et Testimonium fra Samme, dat. 13. Kal. Octobris 1570 (o: 19. Sept.), hvori attesteres, at han i 2 Aar havde tjent som Kapellan hos en Præst i Bergens Stift, hvilken Tjeneste han nu forlod. Lensmanden opkastede Tvivl om disse Breves Ægthed, da det var ham besynderligt, at han ifølge hine Attester skulde have været Præst i over 2 Aar før han blev ordineret, ligesom ydre Kriterier gav ham Anledning til at betvivle, at Seglet var ægte. Hr. Jens Nilsen opfordres derfor til at bevise, at den fremlagte Haandskrift og Segl virkelig var Dr. Skjelderops, og da han ikke paa Stedet var i Stand dertil, gaves ham Tid til næste Pinse til at forhverve sig de forlangte Beviser, dog at han i Mellemtiden skulde være suspenderet fra sit Æmbede. Næste Sommer gik Hr. Jens Nilsen til Regjeringsraadet i Kjøbenhavn, beklagede sig over Lensmanden, der uden Aarsag skulde have suspenderet ham fra hans Kald, og vakte virkelig Raadets Medynk, saa de tillod ham at drage hjem at bruge sit Kald. Dette erfarede Lensmanden, da han kort efter kom ind til Herredagen, hvorhos Regjeringsraaderne overgave ham et Document, hvormed Hr. Jens maatte antages fuldelig at have godtgjort sin Ordination, nemlig et Brev med samme Haandskrift som Ordinations-Brevet, underskrevet af Dr. Skjelderop, og hvorpaa Ærkedegnen i Viborg Dr. Joh. Paludan og Kannik M. Peder Hög bevidne med deres Haand og Segl, at dette Brev virkelig er Dr. Skjelderops Haandskrift. Illegemaade forevist ham et Brev fra en Præst i Hanherred, der attesterer, at han er bleven ordi-

neret samme Gang som Hr. Jens, og endnu et Brev fra en jydsk Foged, der bevidner, at han dengang havde været tilstede ved Ordinationen i Bergen. Nils Friis maa imidlertid have været temmelig sikker i sin Formening om Ordinations-Brevets Uægthed, naar end ikke disse, som det maatte synes, aabenbare Vidnesbyrd kunde bringe ham til at lade Sagen falde. Han henvendte sig til Rektor og Professorer ved Universitetet, for ved deres Bekjendtskab blandt Studenterne mulig at kunne skaffe oplyst, om Ordinations-Brevet var skrevet med Dr. Skjelderops Haand. Da fremstod en Student, Kort Axelsen *), en indfødt Bergenser, der en Tid havde tjent Dr. Skjelderop som Famulus, og erklærede, at han ikke kunde skjønne, at det var dennes Haand eller Segl. Iligemaade afgave 3 Viborgensere det samme Vidnesbyrd med Hensyn til det Brev, hvorpaa Dr. Paludan og M. Hög havde tegnet deres Navne, idet de rentud benægtede, at disse vare skrevne af dem selv. Altsaa var det godtgjort, at Hr. Jens for at redde sig, havde skrevet et nyt falsk Brev med en falsk Attestation. Ved næste Landemode paa Nykjöbing Slot 3. October 1591 fremlagdes disse Vidnesbyrd for Hr. Jens, tilligemed et Gældsbevis, denne under sit Ophold i Kjöbenhavn sidste Sommer havde udstædt til en Borger sammesteds og beseglet just med det samme Segl, som han havde udgivet for Dr. Skjelderops. Falsum var godtgjort, og Hr. Jens søgte forgæves at forsvare sig ved nye Udflugter. Han maa skriftlig love Nils Friis under Embedes og Æres Fortabelse at möde paa Nykjöbing Slot 14 Dage efter, 18. October, at höre sin Dom. Han mödte ikke; Landemodet frakjendte ham Embedet og det hæderlige Herre-Navn. — Af det förste

*) (Conrad Aslac) död som Professor theol. ved Kjöbenhavns Universitet 1624. — Vind. Ac. Hafn. 194—200.

Brev erfares, at han rigtignok har været i Viborg og erholdt et af Dr. Skjelderops Breve, men da han naturligvis ikke kunde bruge det ægte, foretaget den ommældte Forfalskning. Det andet Brev viser, at ogsaa Undersøgelser ere skete med Hensyn til de fra Præsten i Hanherred og Fogden fremlagte Breves Ægthed, men dissers Resultat er ikke opbevaret. Det er mærkeligt, at andet og tredie Brev ere af et yngre Datum, end Dommen, saa at man altsaa ikke har anset det for nødvendigt at oppebie disse Undersøgelser, da det desuden af Dommen sees, at hine Breve fra Præsten og Fogden tydelig bare Falskhedens Præg, idet de vare forsynede med samme Segl og Mærke. Naar fjerde Brev er skrevet, vides ikke; men det er ventelig affattet efter Dommens Fældelse, da Hr. Jens har været i Angst for, at Lensmanden nu vilde forfølge Sagen videre. Landemodet skulde jo nemlig blot dømme, om han var Præst, det var ikke dets Hverv at dømme ham for det begaaede Falsum, men det er jo højst rimeligt, at en ny Sag maatte anlægges imod ham for verdsligt Forum, naar det blev oplyst, at han havde begaaet saa grove Forseelser. Hans Brev til Biskoppen har derfor uden Tvivl til Hensigt, at denne gjennem Lensmanden skulde bevirke, at en saadan ny Sag ikke blev anlagt. Denne Begjæring er næppe opfyldt, i det Mindste hentyder den Yttring i det tredie Brev, "om vi dem videre have Behov" paa, at Sagen ikke er forbi, medens Nils Friis rigtignok ikke antager, at nye Dokumenter behöves. — Det maa her blot tilføjes, at Hr. Kall Rasmussen i Konsistoriets Arkiv har fundet et hidhörende Aktstykke in orig., nemlig det Forhör, Konsistoriet lod holde over Kort Axelsen (og de 3 viborgske Studenter) angaaende Dr. Skjelderops, (Dr. Paludans og M. Högs) Haandskrifter.

Provsterets-Dom

over Hr. Jens Nilsen, Kapellan i Stubbekjøbing.

Jacob Matzön Superintendens offuer Fyens Stigt Nils Axelssön Sogneprest thil Widby Sogen oc proust i Nör Herred, Matz Anderssön Sogneprest thil Skelby oc Gedisby oc proust wdi Synder Herred paa Falster.

Kiendis oc giör witterligt for Alle At Aar 1590, then 22 Dag Octobris, Haffde Erlige oc Welbyrdige mand Nils Friis thil Hesselager Dron: May^{tz} Stigs Leensmand offuer Falster paa Den ene Indsteffnit for os wdi retthe paa Almindelig Landemod som Stod paa Nykiöbings Slot wdi begge Herritz presters neruerelsse Her Jens Nilssön Capelane wdi Stupekiöbing paa den anden side, for Atskillige sager som Hand mente en guds ords tienner icke wel Stode, oc icke Heller Hand sig paa sin befalings wegne torde wnderstaa lenger At taale oc see igennem fingre met. Wdi blant Huilcke worre nogre som for werslig Dommere Heden Hörde Men for en besynderlige sightede Hand for^{ne} Her Jens som gielt Hans preste embede paa, At Hand icke wor Ordineret oc induiet, thil en guds ords tienner oc prediker i den christen Kirke, oc dog bruger nu som thilforne vdi lang thid wnder et skin det Hellige prædike embede Oc beuiste At Saadan saffn wor Her Jens forkast i Almindelig samquem i Stupekiöbing aff en Borger wid naffn Christoffer Lunde ibidem som Her Jens icke benectit, men sagde den sag At werre forligt mellem dem selffuer, Oc mente W. Nils Friis At Hand burde saadan ord oc saffn sig thilsagt Anderledis oc louligen At Afbeuise, effterdi Her Jens bekiender sig icke At werre Ordineret i Danemark. Da frem lagde Her Jens Först wdi retthe tho beseglede breffue som Hand sagde At S. Doctor Jens Skellerop Fordum Superintendens i Bergen Stigt i Norge Haffde screffuett met sin egen Haand, oc beseglet met sit egit

Signet, Det ene wor screffuet paa Danske liudendis i sin mening At Doctor Jens Haffuer Hannem induiet effter den Hellige Apostoliske skick, met bön thil Gud, oc prestemens Henders paaleggelse thil det Hellige prædike embede, oc Kirke tienniste, oc Hannem forkynder en ret guds ords tienner At werre Bedendis Alle At fremme Hannem thil det beste Dateret wdi For^{ne} Bergen den 13. Octobris Anno 1570 oc wor samme breff beseglet met rödt wox oc wnderskreffuit met Latinske Bogstaffue oc ord D. Johannes Schelderop propria manu, der er paa Danske Doctor Jens Skelderop met egen Hand. Det Andet wor et Latinske breff oc paashor skreffuit met gode Latinske bogstaffue oc wdgifuet Aff Doctor Jens Skelderop liudendis wdi sin mening At thenne Hæderlige mand Her Jens Nilssön er kaldit for thu Aar thil Kirke tienniste Aff en pastor Her i Stigtit, Huelken Hand Her thil tient Haffuer, oc met willie oc wenskab nu er skild fraa Hannem, Saa Hand maa söge sig widere om en erlige tiennist Oc der for meddeler oc-saa Doctor Jens Hannem sit pasbort, giffuendis Hannem et got windisbyrd om sin Lerdøm oc Leffnit, Bedendis der hos Alle At forhielpe Hannem thil det beste Som det breff widere indholder Datæ Bergis 13. Calendas Octobris Anno 1570 oc wor samme pasbor beseglet met rödt wox oc wnderskreffuet met Latinske ord, oc Bogstaffue, id est mea propria manus Huilke ord liuder paa danske, det er min egen Hand. Oc mente for^{ne} Her Jens met saadanne skreffne oc beseglede breffue At kunde nocsom sig beuise At werre indwiet thil det Hellige prædike embed oc werre en ret prestmand. Disligeste beuiste met got folkis windisbyrd Hannem for sin tienniste giffuet wdj Skaane. Oc mente sig at Haffue wdi XXI Aar brugt preste embed, oc ingen haffuer lastet, eller kiert paa Hans tienniste i Saa lang thid förind nu Hand der paa thiltalis. Der thil suarede for^{ne} W. Nils Friis at för^{ne} thuende breffue gaff

Hannem megen tuil At Her Jens skulle werre rettelige Ordineret oc induiet thil en ret guds ords tienner oc mente at Her Jens burde At beuise met sit kalds breff, Huem Hannem kallet thil Kirke tienniste der Hand bleff Ordineret som icke findes wdi Hans Kaldsbreff. Disligeste At for^{ne} Her Jens burde at beuiise Huad den mand Hæde, oc Hor Hand bode, Hand tiente i presteembedit i de tho Aar Hand wor Hos Hannem, oc lade see Hans pasbor som samme prestmand Hannem giffuit Haffde. Oc tuifflede Hart paa Datum screffne i begge breffue, At Hans beretning kunde icke werre sandru. Thi Hans Ordinatz eller preste breff, findis at werre wdgiffuen then 13. Octob. 1570. Oc det latinske pasbor findis samme Aar 13. Calendas Octobris, som er den 19. dag Septembris At werre skreffuet. Aff Huilke begge breffuis Dato letteligen kunde forfaris, At Her Jensis Sag wor icke saa rigtig som den burde. Thi Hans pasbor er skreffuet oc giffuet thre wgger oc nogre dage förind Hand er Ordinerit. Disligeste metförer At Hand Haffuer tient en prest wdi tho Aar, Hor Aff er At forfare At Hand skulde Haffue werrit prestwiet tho Aar thre vgger, oc nogre dage förind Hand er Aar 1570 then 13. Octobris ordineret aff S. Doctor Jens Skelderop. Offuer Alt bar for^{ne} Nils Friis megen tuil paa Signet, som wor tryct wnder disse begge breffue. Thi tryckit wor icke wel kiend, oc bogstaffuen offuen i Signetet waar wel et *I* oc *S* Men dette *S* laa neder paa sien saa ledis Oc mente Hand saadan en Höyleid mand som D. Jens wor icke beseget met saadanne foruende bogstaffue oc wkiendelig Signet. Sagde sig ocsaa inthid At tale paa de pasbor Her Jens Haffde fangit wdi Skaane, Fordi, worre de sanddrue, da worre de Hannem selfr wnder öygen i det Hand saa lang thid Haffde brugt det Hellige prestembede, oc wor wordineret. Thi Hand kunde icke beuise met dem sig at werre Ordineret thil preste embede oc sette der för

wdi Ald retthe om for^{ne} Her Jenss Ordinatzbreff oc pasbor, oc Hans egen ord wor nocsom at beuise Hand wor en Ordineret prestmand. Oc begerede Dom om Hand burde, At tienne wdi det Hellige prædike oc preste embede Förind Hand Anderledis kunde beuisse met D. Jenssis egen Haand, wonlig Signet, eller sand windisbyrd sig At werre kaldit, oc Ordineret thil en gudsord tienner, oc prædikanter. Thil Huilket Her Jens suarede sig paa denne thid, det icke Anderledis At kunde beuise end for er rörd. Oc begerede dag oc thid At Hannem maatte forleggis At Hand kunde söge widere breffue, beskeden, oc sand windisbyrd. Tha er Hannem saadan Hans begering beuigit fraa denne dag, thil Pintztag nu sidst forgangen, oc da sit preste embede Christeligen, oc sandferdeligen At forsuaere Dog diss wdi medeler thid at opholdis aff sin tienniste, effterdi det gielt Hans presteembede oc ære An, oc Hans breffue icke siuntis saa loulig at werre som de burde saadan en wectige sag At auffwerge met.

Effter denne opsettelsis beuilling som Her Jens Haffuer Selfuer ombedit oc uedtagit, Haffuer W. Nils Friis Steffnit Hannem For os wdi retthe paa Nykiöbing Slot Anno 1591 Octobris 3 Oc berettid Horledis Her Jens nu thuende gange i Sommer Haffde Hannem Angiffuet for regerings raadet. Oc Hannem wid thuinde borger Foruist Sit kald, wden nogen Dom oc billige Aarsage. Oc satte wdi retthe om Her Jens icke plictige worre nu effter sin egen forplict at beuise Sig christeligen oc rettelige At werre indwiet thil det Hellige prædike oc preste embede. Da er Her Jens möt wdi rette oc fremlagt et Latinske Sendebreff skreffuit met den samme Latinske Haand Her Jenssis pasborgd oc Ordinat兹 breff er skreffuen oc wnder skreffuet met Huelkit sende breff er dateret wdi Bergen den 5. Septembris Aar 1660. Dog fands der ingen wdskrift paa samme breff, icke Heller kendelig Signet tryct.

Men der wden paa wor skreffuen en bekiendelsse aff D. Johannis Paludani Erkedegen wdi Wiborg oc M. peder Jenssöns Hög Canik ibidem deris mund liudendis At det skulle werre et Aff S. Doctor Jens Skilderops breffue som de Haffde fundit iblant mange Andre breffue effter S. Mester Jens Block. Oc thil windisbyr skulle werre wnder skreffuit met deris egne Hender, oc mente sig met samme wnder skreffne ord, oc breff, At kunde beuise Sit Ordinatx breff, At werre Sanddru, i det de worre skreffne met en Haand. Desligeste frem lagde Hand thuinde breffue et Hand Haffde bekommit Aff en prestemand wid Wiborg, som skreff sig at werre Ordinerit met Her Jens, Oc et Andet skulde werre S. Matz Skeels Fogitz som wor den thid thilstede der Hand bleff Ordinerit. Huelke windisbyrd Hand Haffde thilforne Angiffuet for regerings raad, oc der met bekreffte sig At werre Ordinerit Aff For^{ne} Doctor Jens Skelderop som Hans Supplicatz formelder. Lagde Hand ocsaa i rette en skreffuen forseet liudendis i sin mening At Ordinantzen metförer, Att Leensmenden Huer i sin Stigt bör At forsuaare deris preste Oc der for setter wdi retthe, om W. Nils Friis maa förre nogen breff eller windisbyrd i rette emod Hannem, effterdi Hand bör Hannem At forsuaare. Disligeste om Hand icke bör At kaldis thil de windisbyrd oc breffue Nils Friis frem legger i retthe. Oc met saadanne breffue oc berettning mente sig nocsom At Haffue beuist det Hand wor Loulig Ordinerit thil en guds ords tiennere. Thil denne Her Jenssis beretning oc fremlagde breffue berette W. Nils Friis, At den thid Hand kom thil Herdagen i Kiöbenhaffn nu forgangene Sommer, oc Her Jens word da thillat for medynck at bruge sit kald. Da er Hannem Atskillige tidinger forkommet om Her Jens, som Hans preste embede icke wel Stod, oc gaff Hannem io Störe oc Störe mistancke, At Her Jenssis Sag wor ganske Falsk oc wklar, Thi Hand tuilede da som thil-

forne, At det icke skulle werre Doctor Jenssis Haand, oc Signet, Her Jenssis Ordinats breff, oc pasbor, wor wnderskreffne oc wndertryct met. Oc lagde for os Her i retthe Först Rectoris oc professorum wdi Kiöbenhaffn obne breff oc Segel Daterit 1591, 3. Julij, At en Studenter wid naffn Cordt Axelssön Som nogen thid tiende Doctor Jens Skelderop, oc Kiender Hans Handskrift, Haffuer wondit for dem At det pasbor Nils Friis lagde wdi retthe oc skulde werre skreffuit oc beseglet aff D. Jens oc giffuet Her Jens Nilssön Aar 1570. 13 Kalendas Octobris, kunde Hand icke kiende At det wor enthen D. Jenssis Haand eller Signet, Oc Haffuer for^{ne} Cordt strax Hent et Andet breff, skreffuit oc wdkast thil en wid naffn David Jörgenssön, oc Sagde det sandeligen At werre D. Jenssis Hand oc thil Sandheds bekreftelsse skreff Hand sin egen Haand paa denne wdkast. Disligeste frem lagde Hand et winde thre Studenter Haffde paa deris Eed met opracte fingre wondit wdi Kiöbenhaffn for D. Anders Christenssön Rectore, D. Anders Krage, oc M. peder Oggessön Læsemestere ibidem. Anno 1591 Julij 5. Den ene haffde werrit Hörer wdi Wiborg Schole, oc de Andre tho gangene der wdi Schole, Huilke personer bekiende sig At kiende D. Johannis Paludani oc M. peder Högs Haand. Sagde ney At de wnderskreffne naffne som Stode paa det Latinske Missiuxæ Her Jens Haffde bekommit wdi Wiborg wor icke deris Hender, som samme winde widtlöfftig oc widere formelder. En Aff dem frem lagde ocsaa et M. peder Högs Latinske pasbor, skreffuit i Wiborg Anno 1583 Martij 13 wnder M. peders egen Haand oc Signet, Huilken Haand som icke suarede den Haandskrift, som Nils Friis frem lagde. Fremdelis lagde Nils Friis ocsaa i rette for os et danske opladelsse breff, Huilkit D. Jens Skelderop Haffde wdgifuet thil sin Sön Daniel Jenssön Skelderop som beslutter, At saa er i Sandhed Stadfester jeg met mit in Segel oc egen Haand, Datum

Bergen 24 Julij Anno 1576 Ego Johannes Skelderop manu propria subscribo Det er, ieg Jens Skelderop wnderskriffuer met min egen Hand. Oc wor dette Signet Störe oc Anderledis forfattit, (oc Stod *S* rett op i dette) end det Signet som Stod wnder for^{ne} Her Jenssis pashor oc Ordinatz breffue, oc denne Haand som wor Her wnderskreffuen wor met Andre bogstaffue tegnet, end den som fands i for^{ne} Sendebreff. Samledis frem lagde for os Nils Friis en Her Jenssis Haandskrift som Hand Haffde wdgifuet i Kiöbenhaffn thil en Borger wid naffn Rasmus pederssön liudendis paa 2 daler, Hannem paa sin ære At affbetale met det förste Skreffuit i for^{ne} Kiöbenhaffn 5 Junij Anno 1591. Huilken Haandskrift wor wndertryct met det samme Signet for^{ne} Her Jenssis Ordinatz breff oc pashor er wndertryct met, oc liger lige saa neder paa siden. Oc wor samme tegen oc merke i dette Signet som i de Andre Signeter der wor tryct wnder de for^{ne} breffue. Beuiste ocsaa Nils Friis for os At Her Jens wden dette Signet Haffuer tryct i Atskillige tider met thre Andre Atskillige Signeter Först et Som Her Jens bekiender selffuer At Hans naffn met fulde bogstaffuer wor omkring graffuet, Huilket Hand Haffde forlagt thil Tinge. Thi det wor for wilt Hannem fore. Et Andet som icke wor wel kiend, oc dog wnder Hans egen Hand tryct, met tho Dannemends effter besegling Daterit i Nykiöbing 21 Februarij Ao. 1578. Det thridie Haffde Hand Hos sig oc wor nogit Stor met en död mands Hoffuit, (som Hand sagde) mit wdi. Beuiste ocsaa for^{ne} W. Nils Friis for os At Hand icke Haffde Hannem wid thuende borger sagt fraa sit kald wden Ald dom oc skellige Aarsage, som Hand falskelige Haffde wdi Hans Supplicatz beklagit for regerings raadit, oc frem lagde en dom wdgifuen Aff Her Nils Axelssön proust i Nör Herred, met tho Andre prestemend paa Nykiöbing Slot, Anno 1591 Julij 23 At de Haffuer dömt, Her Jens bör At opholdis effter Bispens

opholdelsse indthil Hand kommer thil Landet, effter de breffue, oc beuising, som W. Nils Friis, Leensmanden Haffde for dem i retthe. Oc satte wdi retthe om Her Jens kunde kiendis rettelig at werre Ordinerit, oc en ret gudsords tienner, prest oc prædiker oc om Hand burde At Holdis effter denne dag, for nogen prestemand.

Thil for^{ne} W. Nils Frissis beretning, breffue, oc beuising suarede Her Jens for det förste, At Huis de thuende breffue sit Ordinatz breff oc det Latinske pasbor wor Anrörendis saa Hand met sin oygne, At D. Jens beseglede dem paa sin Sotte seng i Bergen. Men om det wor Hans egen Hand wnderskreffuen kunde Hand icke nu enckinde*) sige, men mente det got folck som Hand Haffde tient Hos, Haffde icke lidit Hannem saa lenge i Tiennisten om Hand icke Haffde werrit Ordinerit. Saa wit det sende breff Hand Haffde bekommit wdi Wiborrig war Anrörindis som skulle werre wnderskreffuit met D. Johannis Paludani oc M. peder Högs Hender wnderskreffne wiste Hand icke Andet end saa At werre i Sandhed. For det tredie bekiende Hand den Haandskrift Hand Haffde giffuet Rasmus pederssön i Kiöbenhaffn paa de tho daler At werre Hans egen Haand. Men den thid Hand wndertryckte den da trycke Hand den icke met dett Signet som nu wnder findis, Men met et Andet Hand Haffde Hos sig met den döde mands Hoffuit wdi, som wor megit Störe end det som wor tryct wnder Haandskrifften. Saa At Huis dette Signet der sands nu wnder Haandskrifften, Haffde werrit tryct siden paa det Store, da Haffde randen oc bredden aff det Store, werrit megit kiend, wden fore, som dog icke findis saa At werre. Thil de Andre thre Signeter suarede Hand, At Hand Haffde forlagt det förste thil tinge som for^{uit} Staar, Thil det Andet som wor wkiende-

*) egentlig. Se Danske Atlas IV. Side 176.

lig oc de tho mend Haffde beseglit effter Hannem, bekiende Hand breffuit at werre sin Haand, oc haffuer skreffuit sig thil besegling met Sit Signet. Det tridie met det mands Hoffuit wdi, bekiende Hand sit At werre. Tha Haffue wi optagit oc opsat denne sag i Fiorten dage thil den 18 Octobris Oc da At gaa for Dom Huis ret er. Oc Haffuer Her Jens skrifftelig forplictet sig thil W. Nils Friis wnder sit kalds, embedis, oc æris, Fortabelsse At möde wdi rette Huilkit Her Jens dog icke giort Haffuer Men pouel Abraham W. Nils Friisis fuldmyndig, Haffuer möt for os wdi rette i Nykiöbings Kirke paa denne dag, oc begered endelig dom paa sin Hosbondis wegne i denne sag. Da Haffuer Her Jens icke selffuer möt wdi rette, men giort skrifftelig en mand wid naffn Rasmus pederssön fuldmyndig wdi sin Sted At Anamme Huis dom i sagen, skulle gaa, Oc skriffteligen stillit sin beretning wdi de Stycker som Hand thilforne giorde Octobris 3. Oc da widere satte wdi retthe om Leensmanden burde icke selffuer At döme met Bispen offuer prester effter Ordinantzen, Oc mente sig icke At burde möde Her for retthe effter sin forplict, effterdi At Leensmanden wor icke selffuer thilstede.

Tha effter thiltale, gensuaar, Breffue oc beuising som erre i dag komne i retthe for os, Saa effterdi Her Jens paa sin ære, kald, oc prestedomis fortabelsse Haffuer sig skriffteligen forplictid At möde Her i dag i retthe, oc icke Haffuer möt. Disligeste At Ordinantzen metförer det Gudsords tienner maa effter Superintendentens oc proustens skön, Aff Herskabit settis thil retthe, om de begynde At bliffue Andre, end de worre, oc bör At werre, Oc Nils Friis Haffuer proustens breff dom for sig, At Hand Haffuer opholdit Her Jens i sit embede thil Bispens thilkom, Oc nu Hannem thil taler for Superintendent oc prouster paa Hans preste embede. Finde wi At Nils Friis Haffr fuldt Ordinantzen Her wdi, oc ingen wret At

Haffue giort for^{ne} Her Jens. Disligeste effterdi At Her Jens er thilsted rom oc thid noch effter Hans egen begering At søge oc pröffue om sandferdige breffue oc windisbyrd, Sit preste embede met At forsuaere, oc beuise Sig At werre Ordineret, Aff S. Doctor Jens Skelderop oc dog icke giort Haffuer, men beuisis for os, At det sende breff Hand sagde sig At Haffue bekommit i Wiborg, Huerken At werre Doctor Jenssis Haand. Icke Helder At werre D. Johannis Paludani eller M. peder Høgs Hender som erre paa samme breff skreffne, som Hand sig berömte. Oc de tho breffue, som den prestemand, oc den Anden mand wid Wiborg findis At werre tryct met et Signet, oc et merke. Samledis beuissis for os met Hans egene preste breffs oc pasbords Dato som Hand selfuer leger Her vdi retthe. At Hans preste pasbor er thre wgger, oc nogre dage eldre, end Hans Ordinatz breff er. Oc aff det samme kand forfaris, At Hand skulle Haffue tient i preste embedit, en prestmand i Bergens Stigt (Huis naffn dog icke der neffnis, eller Hor Hand bode) thu Aar för Hand er Ordinerit. Samledis affbeuissis At der Huerken findis Doctor Jenssis Haand eller Signet At werre, som ere tryct oc skreffne wnder Her Jenssis Ordinatz breff oc pasbor. Men er i sandhed wndertryct met det Signet, Her Jens Haffuer wndertryct sin egen Haandskrift met, wd-giffuen i Kiöbenhaffn thil Rasmus pederssön ibidem paa de tho daler. Beuisis ocsaa met Hans egen bekiendelse, oc Haandskrifter At Hand Haffuer brugt paa Atskillige thider, for wden for^{ne} Signet, thre Andre Signeter At besegle met. Oc nu Flyer for retthen mod sin forplict

Kunde wi icke aff den forstand gud os Haffuer forlent, kiende for^{ne} Her Jens Nilssön, Som Haffuer werrit Capellane i Stupekiöbing At werre rettellig Ordinerit oc wiet thil en gudsords tiennere oc prædicanter, oc Huis tiennist Hand Her thil dags Haffuer i saa maade brugt

wnder et Skin , At Haffue giørt det mod Ordinantzen Oc icke Heller bör At Holdis , eller kaldis , en gudsord tiener eller prest , Oc ey Haffue eller bruge dette Hæderlige Herre naffn effter denne dag. Meden oc Aldstund for^{ne} breffue oc beuisning som for os er komme i rette , Stander wid sin Heffd oc mact At saa i Sandhed er , trycker wi worris Signéter Her neden fore Datum die , et loco vt supra.

(L. S.)

(L. S.)

(L. S.)

*

*

*

Fire Breve

samme Hr. Jens Nilsens Sag vedkommende.

I.

Woris Gandske wenligh Hiellssen Ether Nu Och Althidt förssendt medt gudt wor Herre. Wellbyrdige Gode Niels Frys , Och Kierre M. Jacob Matzen. Betacker wy Ether gierne för allt beuist gott , Som wy althidt gierne medt Ether Forskylde will y hues maade oss mouglight er , att giörre Ether nogit thill willie Eller thiennist. Kierre Herrer och wenner Giffuer wy Ether venligh thilkiende , att wy y gaar , som waar then x. Dagh. Octobris haffuer bekommit Ethers Breff , wedt Ethers budt oss thillskickett , wthi huillecke y Schriffuer oss thill om En Capellan y Stubkiöbingh wthi Fallster , wedt naffn Her Jens Niellssen , huillcken Sigh thill behielpningh , Och Sin Onde Sagh thill att Besmycke , dogh medt liden Sandhed Berober Sigh Paa En aff S. D. Jens Skielderops Biscops wthi Bergen Sticht y Norge , hans breff , Som skulle werre Salligh Mgr. Jens Block medt for^{ne} Skielderops Haandt , thillscreffuitt. Och Er Samme Her Jens Nielssen , aff Samme Mgr. Jens Blocks arffuinge offueranttuordett.

Och wy Johannes Paludanus , och Peder Jenssen Högh , thill windisbyrdt , medt worris haandt skulle vndschreffuitt haffue. Och nu thill oss wedt Ethers budt och schriffuellsse, thilskicker thenne Breff , Som Her Jens y Rette baarett haffuer, Och Sigh ther Paa Berober att werre then Samme S. Doctor Jens Skielderups breff , som wy skulle haffue hannom anttuordett , Och wy medt woris hender skulle haffue vndschreffuitt , Begierendis ther hos att wy skulde Forklare oss ther y Om wy Samme Handschriffther , Som then breff er Bekreftedt medt y woris naffn, kiendis i Sandhed woris att werre. Och ther thissligist Begierendis aff oss, att, Som handt haffuer berettit For Ether, wy skulle haffue hans Ordinatz breff , Och Passordt igien thill Pantt for then S. Doctor Jenssis Skielderops breff , Saa lenge wy then thilbage Fick, Att wy wille skicke Ether thisse breffue, medt then breff y haffuer os thilskickett. Saa tacker wy Ether gierne , att y Nu wedt Ethers budt haffuer thenne breff , Som handt haffuer berobit Sigh Paa , och y Rette lagdt , oss thilskickett. Att wi os Emodt then wssande berettningh kunde vndskylde, Och y kunde komme y Rett forfaringh om Sandhed.

Ther Paa y gode Herrer Och wenner , Paa Ethers Schrifftlige begieringh kandt wy icke forholde Ether , att Saa er io y Sandhed thillgangett : Nu forgangen foraar, Er kommen her thill Wyborrigh thill oss , En Mandt , Som waar oss aldelis wbekiendt , Och lodt Sigh kalde Her Jens Niellssen , Och Sagde Sigh att werre Capellan y Stubbekiöbingh y Fallster, och haardeligh Beklagit Sigh for huer Mandt , att handt waar kommen y Stor nödt , Fordi att the handt waar y thrette medt , icke kiende S. D. Jens Skielderops haandschriff , Eller throer hans ordinantze Breff och Passbordt , Som Salligh D. Jens Skielderop Skulle haffue giffuit hannom , Och medt Sin Egen handt Schreffuitt och Petzier besseglitt. Och Eptherdi

hannom waar witterligt, att Salligh Mgr. Jens Block waar S. D. Jens Skielderops Söster Sön, och therfor kunde well tencke, att ther waar titt gangen Schriffuellsse Emellom thennom Och Endnu kunde Findis aff the Sendebreffue, Som thennom waar Emellom gangett. Saa haffuer handt giffuitt Sigh thill oss, och S. Mgr. Jens Blockis arffuingh, och begieritt aff os, att wy For Guds Skyldt, willde meddielle hannom, En Missiue Eller auden liden breff, Som waar Schreffuitt medt S. D. Jens Skielderops haandt, huor medt hand kunde wisse Salligh Doctor Jenssis haandschrifft, thennom Som then icke kiende. Saa haffuer wy aff medynck, och for andre gott folckis forböns skyldt, Som thet aff oss begierendis waar, hannom meddiellit, Och anttuorditt En aff the Missiuer, Eller Sendebreffue, Som S. D. Jens Skielderop, S. Mgr. Jens Block, thillschreffuitt haffde, yblant de andre, Som ther mange fandis, Men icke y andre mæningh, End om ther nogitt thuill Paa ferde waar, Om D. Jenssis handschrifft, att wdaff thenne Sendebreff, Sandheden Forfaris kunde. Saa haffuer wy ladit woris Dreng Skriffue Paa Samme breff, woris bekiendellsse, att wy denne S. Doctor Jenssis Sendebreff hannom wndt haffde, Och then wedt woris hender wndschreffuen. Men thenne Breff, Som hand y Rette boritt haffuer, For S. D. Jenssis breff, Och y oss nu wedt Ethers budt thillskickett haffuer, bekiender wy icke att werre then breff, Som wy hannom anttuordett haffuer, icke heller att werre S. D. Jenssis haandt. Men haffuer Her Jens Suigeligh Forfallskett S. D. Jenssis breff, Och woris hender, Som skulle werre wndschreffuit, vnder woris Drengs haandt, Som woris bekiendellsse Paa breffuen Schreffuen haffuer, Saa att ther findis fire falske handschrifter, y then Ene breff, Som handt y Rette lagdt haffuer, huilckett wy will nu Beuisse Ether, Medt S. Doctor Jenssis handschrifft, Som wy nu *en* thill Ether

skicker, medt woris Drengs haandschrifft, Som thenne breff nu medt Sin Egen haandt Schreffuitt haffuer. Och woris Egne hender, Som wy will wnder thenne breff vnder-schrieffue, och thennom for huer mandt bestaa. Huoraff huer mandt letteligⁿ och klarligⁿ kunde kiende och ordele, Om handt y thenne Sagh Sandhedt brugtt haffuer. Och Som y wider aff os begierendis er, hans ordinantzbreff och Passbor, Som handt For Ether berett haffuer, att wy skulle haffue y Pantt For thette Saligh D. Jenssis Missiue, Som handt aff oss Fangit haffuer. Saa maa y thro oss y Sandhed, att wy icke haffuer begiertt hans Passbord Och Ordinantz breff thill wederpartt for thet breff hand Sagde. Men haffuer thennom alldrigh Seet, thi hand Sagde for oss, att begge hans ordinantz breff och Passbordt, waar beslagen huos Ether, Och y Forhollthe then hoss Ether, Saa lenge, thill handt kunde fange S. D. Jenssis haandschrifft, Och legge then Emodt hans ordinantz breff och Passbordt, att mandt klarlig ther aff kunde ordele, om thet waar Sandhed handt haffde medt att fare. Her aff kandt y gode herrer och wanner well forfare, huaadt Rett eller wrett er y thenne Sagh. Forhaabendis att huer mandt skall anssee och kiende woris Sande och Retferdigh vndskyllningh y thenne Sagh, Som y skicker oss thill thuende andre breffue, Som Her Jens skulle haffue bekommit y Hanherritt, then Ene aff En Prest, then anden aff En bonde: Saa kunde wy icke y thenne hastt, Saa Snartt Sandhed ther om forfare, thi Hanherritt Er langt fraa oss. Och bunden Sagde Sigh att haffue befallingh aff ether, att handt skulde möde Ether thill Harritzkier thill begraffuellsse. Och endog wy er befrychtendis, att thet skall thage Slig en Ende, medt the tho breffue Som medt the andre, thi om y haffuer giffuitt Rett acht Paa, Saa er de baade adtskilligh mends breffue, beseglitt medt En Signett, Saa haffuer wy dogh thill oss anammit de

tho breffue, Och skall En aff oss medt thett förste drage thill Hanherritt, then Rette Sandhedt och leylighedt ther om att forfare, Och wille tha ther om all beskedt, Som wy kandt Fange, mett thett Snariste mugliggt er, frem thill Ether forssende. Och wille wy nu icke lenger medt woris Ringe Schriffuellsse, Ether woris gode herrer och wenner bemöde, Men haffue Ether'gudt allmechtigste Euindeligh befallit. Datum Wyborg then 11 Octobris aar 1591.

Johannes Paludanus
medt Egen handt

Peder Högh Jenssen
medt egen handt

Denne breff haffuer iegh Niels Block, D. Johannis Paludani
dreng Schreffuit.

Niels Block
medt Egen haandt.

Er woris wenligh begieringh thill Ether, att nar y haffuer
nochssom brugt S. Doctor Jenssis Sendebreff, Som wy
nu Ether thillskicker, att wy thenne motte bekomme igien.

II.

Min ganske wenlig helsend nu och altijdt ether forsendt medt gudt wor herre Welbyrdige gode Nelis frys, Och kiere mester Jacob Matzen betacker ieg ether gierne for alt beuist gott som ieg altijdt gierne forskylde wil, effther min ringe formue och giöre huad eder kand were til wille eller thienste. kiere herrer och wenner som ij skriffuer Mester peder Jenssön hög och mig Johanni paludano til om her Jenss Cappellan ij stubbekiöben saa forhaber wij att ij forlenget haffuer fangit woris suar ved eders eget budt, och som wij löffuede ether att en aff oss skulde drage til Anherret att forfare sanhede ock rett kundskop om die tu breffue som her Jenss nielssen skulde haffue foruerffuit vdi anherret en aff en prestemant ij Juling sogne

och prestegarde och en anden aff en bünde ij Borderop, saa haffuer ieg verit vdi Annherrit och der fljigt bespurit mig om alle gelegenhedt och haffuer ieg fangit der thenne kundskob som ieg eder tilschicker vdi thenne mijnn breff indluckit vorvdaff ij visse kundskob och rette sandhed om de tu her Jensis breffue forfare kand. Och vil ieg nu icke lenger ether gude venner och herrer medt min ringe skriffuelse bemöde, men haffue ether gudt almectigste befallit Actum Wiborg then 20 Octobris Ao. 1591.

Johannes Paludanus,

III.

Mynn wenlig Helssenn nu och aldtid forssendtt medtt wor Herre, Kiere Mester Jacop Synderligge guode wenn, Nest min gandske wenlig tacksigelsse for alltt gott ssom ij meg beuist haffuer, Huilckett ieg aldtid gandske gierne forskylle will, medtt huis ieg etther till willig och guode were kand, Giffuer ieg etther wenligenn tilkende, Att ieg nu haffuer fangitt wider skriftlich Suar och beskenn fran Doctor Johanes paludanus om her Jensis Falske breffue och handell, Huilcke breffue och beskenn, ieg eder her hoss till skicker, huor aff ij hans falske forhandling thend leillighedtt wiidder haffuer att forfare, Huilcke breffue och beskeen ij kunde gieme hoss eder selff, om wij thenom wiidder haffuer behoff, Och huis etther kiertt er giör ieg aldtid gierne, och will her medtt nu och aldtid haffue eder Gud aldmechtigste befallitt, Bedends eder gierne attj wille helsse eders kiere höstru med mange guode netter paa mine wegne, Lader wiuicke Helsse eder buode med mange gode netter, Datum Nykiöbing thend 9 Nouember aar 1591.

Niels
Friiss.

IV.

Gudz naade werre altid huos ether Kierre mester iacob, görer end nu vel for iesu christi naffn Skyld, oc forhielper mig med ethers fromhed forbön thil min kierre öffrigbed oc lensmand, at ieg motte verre i rolighed, ieg vil gierne veluilligenn fra staa mit kald, oc hielper mig huor ieg kand med gud oc ære: thi ieg ved vist, at ingen aff den gode mandz foreldre stod nogen tid, effter nogen mandz forderffuelse, Saa troer ieg vist, at then gode mand icke helder stunder effter min: thet troer ieg vist then gode mand til, at Hand det effterlader: oc ther som den fromme mand haffue vil, Huis fattigdom som ieg eier, for Hans vmage som Hand Haffuer Hafft for minn Skyld, Saa vil ieg med en god vilge thet gierne effterlade, thet begierer ieg gierne for iesu död oc pinis skyld, thi denne nat vor mig Saa lang, som en ganske aar har verrit mig til forn: kiere domine pater gör ther vdi eders beste som ieg troer eder til, Gud i Himmelen verre altiid huos ether met alt det i vel vil for iesu naffn Skyld Amen:

E : F : t : a : Jens
nielssenn
